Podnikový environmentalista – všestranný manažér podniku

Martin Lorko

1. Úvod do problematiky

Neustále narastajúci spoločensko ekonomický tlak na malé a stredné podniky v oblasti ochrany životného prostredia, kvality ich produkcie a bezpečnosti pri práci si vynucuje stále viac nasadzovať vysoko kvalifikovaných, v tejto oblasti všestranne vzdelaných inžinierov, ktorí by tento tlak nielen zmiernili, ale ho aj využili v prospech firmy, v ktorej budú pôsobiť. Ide o prípravu a implementáciu takých inžinierov – podnikových environmentalistov do malých a stredných podnikov, ktorí dokážu riešiť otázky súvisiace s riadením starostlivosti o životné prostredie, otázky súvisiace s riadením kvality produkcie a riadením rôznych rizík vo výrobnom procese. Títo odborníci okrem garantovania zdravého životného prostredia mali by garantovať aj humanizáciu práce a pracovných podmienok vo výrobnom procese.

2. Odborná príprava podnikových environmentalistov

V prvom rade chceme zdôrazniť, že neideme definovať novú štúdiijnú disciplínu ako odraz etablovania sa nového druhu podnikateľskej činnosti na Slovensku. Chceme hovoriť o adekvátnej príprave takej profesie, ktorú si vyžaduje sám život, lebo účinná ochrana životného prostredia, rast kvality produkcie, bezpečnosť a ochrana zdravia človeka sú priority, ktoré sa dnes už nedajú odsúvať. Od školy sa dnes vyžaduje, aby v tejto oblasti pripravila pre prax všestranného, vysoko kvalifikovaného odborníka, ktorý bude nielen profesionálnym ochrancom ekosystémov, do ktorých podnik svojimi aktivitami zasahuje, ale aj strážcom kvality jeho produkcie a zdravia spolupracovníkov.

Podnikový environmentalista v našom poňatí je taký všestranný manažér (*Generic Manager* – GM) s technickým vzdelaním, ktorý po technickej, ale aj právnej stránke dokáže riešiť základné problémy súvisiace s tvorbou a ochranou životného prostredia v podmienkach praxe [5]. Z ekonomického hľadiska v malých a stredných podnikoch je výhodné a perspektívne využívať nie úzko špecializovaných odborníkov na zabezpečenie rôznych špecifických činností, ale všestranných odborníkov, ktorí dokážu riadiť aj činnosti spojené s požiarou ochrana, bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci, civilnou ochranou, riadením kvality, s humanizáciou práce a pracovných podmienok, s hospodárením s odpadom, surovinami, materiálom, vodou, energiou a okrem toho sú schopní zabezpečiť aj odbornú prípravu a vzdelávanie spolupracovníkov v týchto oblastiach [2]. Odborná príprava podnikového ekológa musí mať širší vzdelanostný rámec, aj na úkor hĺbky jeho vedomostí

v daných oblastiach. Tento nedostatok by mal byť schopný eliminovať lepšou odbornou komunikáciou so špecialistami v predmetných oblastiach. V príprave GM – podnikového environmentalistu by nemali chýbať poznatky z oblasti riadenia kvality produkcie (ISO 9000 Quality management system), systémov riadenia starostlivosti o životné prostredie (ISO 14000 Environmental management system), a riadenia rizík s integráciou do jedného celku. Vzhľadom na šírku jeho odborného záberu je vhodný nielen pre malé a stredné podniky, ale aj pre štátnu správu a samosprávu, ktorá zabezpečuje kontrolu stavu životného prostredia, požiarnej bezpečnosti, ochranu obyvateľstva a pod. V neposlednom rade môže sa uplatniť aj v poradenských firmách, bankách, či poisťovniach [4].

3. Diskusia

Poznatky z rozvoja malých a stredných podnikov na Slovensku hovoria, že z celkového počtu podnikateľských subjektov v roku 1997 tvorili malé a stredné podniky cca 99 %. Tieto podniky sa podieľali na zamestnanosti cca 60 %-ami a vytvorili pridanú hodnotu vo výške 58 % z celkovej pridanej hodnoty v národnom hospodárstve Slovenskej republiky [1]. Z toho vyplýva, že malé a stredné podniky zohrávajú na Slovensku čoraz významnejšiu úlohu v zamestnanosti, v tvorbe hrubého národného dôchodu a zároveň sa stavajú aj potenciálnou hrozbou poškodzovania životného prostredia, kvality života a zdravia obyvateľstva. Zatiaľ platí, že s rastom životnej úrovne obyvateľstva rastie aj množstvo a nebezpečnosť škodlivín v životnom prostredí. Avšak existuje hranica, ktorú ak by sme nemali prekročiť v žiadnom prípade, ak chceme zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj súčasnej a samozrejme aj budúcej generácie. Preto potreba odvetvových environmentalistov, ktorí rozumejú rovnako dobre svojmu odboru i potrebám životného prostredia, bude stále narastať.

Neodmysliteľnou súčasťou odborného profilu podnikových environmentalistov je aj ich schopnosť prípravy a vzdelávania spolupracovníkov a odborná komunikácia s kompetentnými inštitúciami. Predpokladáme, že implementácia podnikových ekológov do praxe zvýši zamestnanosť, konkurencieschopnosť malých a stredných firiem na Slovensku pri súčasnom zlepšovaní kvality života a zdravia spolupracovníkov, a tým aj zlepšovaní globálnych ekologických podmienok.

Tvorba a ochrana životného prostredia sa týka nás všetkých, teda do riešenia tohoto problému sa musíme zapojiť všetci tam, kde žijeme, pracujeme, bývame a všade tam, kde svojimi vedomosťami a skúsenosťami prispejeme k návratu rovnováhy v ekosystémoch. Environmentálne vzdelanie potrebujeme dať každému ab-

solventovi vysokej školy, v tom či onom odbore a zvlášť tím absolventom, ktorí v danom odvetví budú niešť aj určitú zodpovednosť za riešenie environmentálnych problémov. Niet školy, ktorá by vychovala ekológa alebo environmentalistu schopného riešiť všetky problémy. Za povolaneho musíme považovať toho, kto na pracovisku vie predvídať problémy, robí účinné preventívne opatrenia, jasne pozná príčiny a dôsledky environmentálneho problému a pozná cesty jeho odstránenia. Nestačí len monitorovať a konštatovať zlú situáciu [2].

Nevieme si predstaviť riešenie environmentálnych problémov v energetike, v strojárskom, chemickom či elektrotechnickom priemysle inými odborníkmi ako sú technickí inžinieri, ktorí najlepšie poznajú príčiny a možnosti ich riešenia. Netvrdíme, že by nemali byť v určitých prípadoch súčasťou riešiteľského tímu aj odborníci z oblasti chémie, biológie, fyziky a pod. Nie je dôvod nepodporiť myšlienku vzdelávania odborníkov pre potreby priemyslu v oblasti ekológie a environmentalistiky na rezortnom princípe. Účinné preventívne i dispečerské opatrenia na zamedzenie úniku polutantov skôr urobí ten, kto výrobnú technológiu v danom rezorte pozná, ako ten, kto sa vôbec nevzdelával v tejto oblasti.

Do koncepcie environmentálnej politiky na Slovensku bude nutné zahrnúť aj legislatívu týkajúcu sa konštituovania funkcie podnikový environmentalista v odvetviach, ktoré svojím charakterom výroby a poskytovania služieb najviac ohrozujú životné prostredie. Avšak základ odborného profilu by malo tvoriť vzdelanie, ktoré najviac môže prispieť k riešeniu konkrétnych ekologických a environmentálnych problémov praxe.

4. Záver

Zastávame názor, že Slovensko nachádzajúce sa v centre „znečistenej“ Európy si vyžaduje komplexný a trvalý záujem všetkých občanov a organizácií pri riešení otázok životného prostredia. Veľmi dôležitú úlohu tu zohrávajú vzdelávacie inštitúcie, ktoré najviac môžu pomôcť pri vytváraní ekologického vedomia ľudí, resp. v odstraňovaní ich ekologickej negramotnosti. Každé úsilie o brzdenie týchto aktivít z osobných, skupinových či centralistických dôvodov škodí prírode, teda aj človeku.

S výchovou a vzdelávaním v oblasti podnikovej environmentalistiky už tretej generácie máme bohaté skúsenosti na Fakulte výrobných technológií TU v Košiciach so sídlom v Prešove. Pevne veríme, že náš kapitál vložený do mladých inžinierov – podnikových environmentalistov sa mnohonásobne vráti spoločnosti v podobe kvalitného životného prostredia, zdravého obyvateľstva a lepšej kvality života.

Literatúra

- [1] Lorko, M.; Šimon, A.: „Priekopnícke“ vzdelávanie z Prešova – odborná príprava na funkciu podnikového ekológa. Hospodárske noviny, č.103, 1997, s. 7.
- [2] Lorko, M.; Pavlenko, S.: Vyučovanie v podmienkach praxe ako súčasť učebných osnov v rámci študijného zamerania Podniková ekológia. Zborník prednášok zo seminára TEM-PUS JET 11011, Bratislava 1998.
- [3] Lorko, M.; Gerák, J.: Odvetvoví environmentalisti sú vo výrobe žiadanejší. Enviromagazin, roč.3, č.1, 1998, s. 31.
- [4] Lorko, M.; Pavlenko, S.: Právne a odborné relevancie na profiláciu všestranného manažera vo funkcii podnikového ekológa. Zborník prednášok z vedeckej konferencie „Energetické a environmentálne problémy pri prevádzke budov“, TU Košice 1997.
- [5] Scherlofsky, A.: Umweltmanagementsysteme, časopis Umwelt & Gemeinde, č. 4, St. Pölten, 1998.

Autor

Martin Lorko

Technická univerzita v Košiciach
Fakulta výrobných technológií so sídlom v Prešove
Katedra manžmentu a environmentalistiky
Plzenská 10, 080 01 Prešov
Tel. +421 91 72 28 28
Fax +421 91 773 34 53